

สมคิด ดั่งวงเงิน

เครื่องทองลงหิน

“ เครื่องทองลงหินเป็นงานหัตถกรรมที่ต้องใช้เวลาในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน
ทุกขั้นตอนจำต้องอาศัยใจรัก จึงอยากให้คนรุ่นใหม่ได้มาลองเรียนรู้ แล้วจะได้
เห็นถึงคุณค่างานหัตถกรรมของไทย ที่ไม่ควรสูญหายไปตามกาลเวลา ”

“เครื่องทองลงหิน” สันนิษฐานว่ามีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน ประเทศไทยได้รับอิทธิพลเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นงานหัตถกรรมที่มีวัตถุดิบสองชนิด คือ ดิบุกและทองแดงมาผสมแล้วหลอมรวมกันเพื่อสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในอดีตนิยมทำเป็นชิ้นเพียงอย่างเดียว และเริ่มพัฒนาเป็นเครื่องใช้ชนิดอื่นๆ เมื่อประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก ในการใช้ ช้อน กัฟฟี มีด ส้อม จึงเริ่มพัฒนารูปแบบเป็นหัตถกรรมเครื่องทองลงหินในปัจจุบัน

ช้อน ส้อม มีด ด้ามมุก

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายสมคิด ดั่งเงิน ริเริ่มทำงานหัตถกรรมเครื่องทองลงหินในปี พ.ศ. 2510 ปัจจุบันนับเป็นปුชนียบุคคล ด้านงานหัตถกรรมเครื่องทองลงหินที่ถือเป็นงานสะท้อนภูมิปัญญาเก่าแก่ที่นับวันใกล้จะสูญหายไปจากประเทศไทย ด้วยมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำ “เครื่องทองลงหิน” ที่ถือกำเนิดมาจากประเทศจีนกว่า 1000 ปีที่ผ่านมา ด้วยการที่นายสมคิดเติบโตมาในครอบครัวทำงานหัตถกรรมเครื่องทองลงหิน ภายในชุมชนประดิษฐ์โทรการ จึงได้ซึมซับองค์ความรู้ในกระบวนการทำเครื่องทองลงหินมาตั้งแต่จำความได้ ซึ่งในยุคแรกช่างฝีมือชาวไทยนิยมผลิตเครื่องทองลงหินเป็นชั้นทองลงหินเท่านั้นเพราะทุกครัวเรือนใช้ชั้นเป็นภาชนะที่จำเป็นในบ้านเรือน ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อชาวไทยมากขึ้น จนทำให้รู้จักการใช้ช้อน ส้อม มีด และทัพพี นายสมคิดจึงทดลองพัฒนาแปรรูปจากการทำชั้นลงหินมาเป็นเครื่องใช้บนโต๊ะอาหารประเภท ช้อน ส้อม มีด และทัพพี มาจวบจนปัจจุบัน เป็นเวลากว่า 60 ปีมาแล้ว

ชุดช้อนส้อม (ลายดอกพิกุล)

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

“เครื่องทองลงหิน” คนทั่วไปอาจเข้าใจว่าจำเป็นต้องใช้ทองเป็นส่วนประกอบหลักแต่ในความเป็นจริงแล้ว เครื่องทองลงหินประกอบด้วยโลหะสองชนิด คือ ดีบุกและทองแดงนำมาหลอมรวมกันที่อุณหภูมิประมาณ 1,048 องศาเซลเซียส จนกลายเป็นเนื้อเดียวกันโดยโลหะทั้งสองต้องมีความบริสุทธิ์สูงจึงจะทำให้ผลงานออกมามีคุณภาพที่ดี นำมาแปรรูปด้วยการขึ้นแม่พิมพ์และหล่อด้วยทองแดงและดีบุกเพื่อขึ้นเป็นรูปแบบต่างๆ เช่น ช้อน มีด ทัพพี เป็นต้น ด้วยประสบการณ์และความชำนาญของนายสมคิดทำให้สามารถผลิตชิ้นงานได้รูปทรงที่เหมาะสม ไม่บิดเบี้ยวหรือแตกร้าว ร่องรอยการเชื่อมต่อชิ้นงานแทบไม่แสดงให้เห็น อีกทั้งยังขัดเงาได้เรียบเนียนสม่ำเสมอ ปราศจากรอยขนแมว

ชุดช้อนส้อม (ลายเทพพนม)

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เสน่ห์ของเครื่องทองลงหิน อยู่ที่ผิวสุกใสเหลืออร่ามอันโดดเด่นของสีทองที่มีคุณสมบัติพิเศษ คือ ความแข็งแกร่งเหนียวทนทาน เมื่อนำมาเคาะกันจะเกิดเสียงดังกังวาน เมื่อนำมาขัดด้วยหินจะเกิดความเงางามสดใสเหมือนใหม่อยู่เสมอ คุณสมบัติที่ดีในการนำมาใช้งาน เช่น เมื่อนำขึ้นมาใส่ข้าวสุกจะทำให้ข้าวบูดช้า หากนำมาใส่น้ำจะทำให้น้ำมีความเย็น หรือเมื่อใช้มีดทองลงหินที่มีความคมและแข็งแกร่งมากนำไปปอกผลไม้ เนื้อผลไม้จะไม่ดำ

นายสมคิดสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยนิยมทำด้ามจับเป็นลวดลายต่างๆ บนด้ามช้อน ด้ามส้อม ด้ามมีด ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย คือ ลายปล้องไม้ไผ่ ลายหยดน้ำ ลายรามเกียรติ์ ลายเทพพนม ลายข้าวหลามตัด ลายกนก ซึ่งนายสมคิดใช้เบ้าดินหลอมที่สร้างขึ้นเอง และนำเหล็กแหลมที่ประยุกต์ขึ้นนำมาใช้งานด้วยการกดลงไปให้เบ้าดินเป็นร่องลึกพอประมาณ ค่อยๆ บรรจุแกะสลักลวดลายลงบนเนื้อดินด้วยความประณีต เพื่อให้ผลงานคงความเรียบเนียนกลมกลืนกันตลอดทั้งด้าม นับเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานได้อีกทางหนึ่ง

ความโดดเด่นของเครื่องทองลงหินฝีมือนายสมคิดอยู่ที่ความวิจิตร งดงาม ตามแบบเครื่องทองลงหินแบบโบราณ เมื่อนำมาขัดด้วยหินใหม่ๆ มองผิวเผินจะมีลักษณะแวววาว เนื้อทองสุกใสจนคล้ายทองหรือนาก เมื่อนำมาขัดเพียงหนึ่งครั้งจะดูเหมือนใหม่ไปอีก 4 เดือน มีคุณสมบัติที่ไม่ขุ่นมัวง่าย เมื่อใช้งานแล้วจะไม่มีการลอกละเอียดปน อีกทั้งยังมีความแข็งแกร่งและอายุการใช้งานที่ยาวนานมากกว่างานโลหะทั่วไปในปัจจุบัน

มีด ส้อม ช้อน (ลายปล้องไม้ไผ่)

ช้อน ส้อม มีด ด้ามไม้

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นายสมคิดเป็นแกนนำคนสำคัญที่เป็นผู้พัฒนาเครื่องทอลงหินให้กับชุมชนประดิษฐ์โครงการให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยเป็นช่างในชุมชนแห่งนี้มาเป็นเวลา 6 ปี และยังถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชาวบ้านในชุมชนอยู่เสมอ อีกทั้งมีแนวคิดพัฒนางานของตนให้มีความร่วมสมัย สวยงามแปลกตาอยู่เสมอ ทั้งที่ออกแบบเองหรือจากความต้องการของลูกค้า จนทำให้เครื่องทอลงหินของนายสมคิดมีให้เลือกสรรหลายรูปแบบ เช่น พวงกุญแจ ที่เปิดขวด หรือของที่ระลึกตามวาระโอกาสต่างๆ อีกทั้งยังแกะสลักเพิ่มลวดลายให้กับชิ้นงาน โดยนิยมสร้างสรรค์เป็นลวดลายแบบโบราณ เช่น ลายเทพพนม ลายรามเกียรติ์ เป็นต้น

แม้เครื่องทองลงหินจะมีการทำสืบทอดมาอย่างยาวนาน แต่ในปัจจุบันมีช่างที่ชำนาญหัตถกรรมแขนงนี้ลดน้อยลง จึงทำให้นายสมคิดเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สืบสานงานทองลงหินให้คงอยู่ จึงเป็นแกนนำหลักในการรวมกลุ่มชาวบ้านในชุมชนให้หันมาทำงานหัตถกรรมเครื่องทองลงหินร่วมกัน โดยมีนายสมคิดเป็นแกนนำคนสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ในการทำเครื่องทองลงหิน และยังต่อยอดให้มีความร่วมสมัย เพื่อรักษางานเครื่องทองลงหินให้อยู่สืบไป

ตะเกียบด้ามไม้

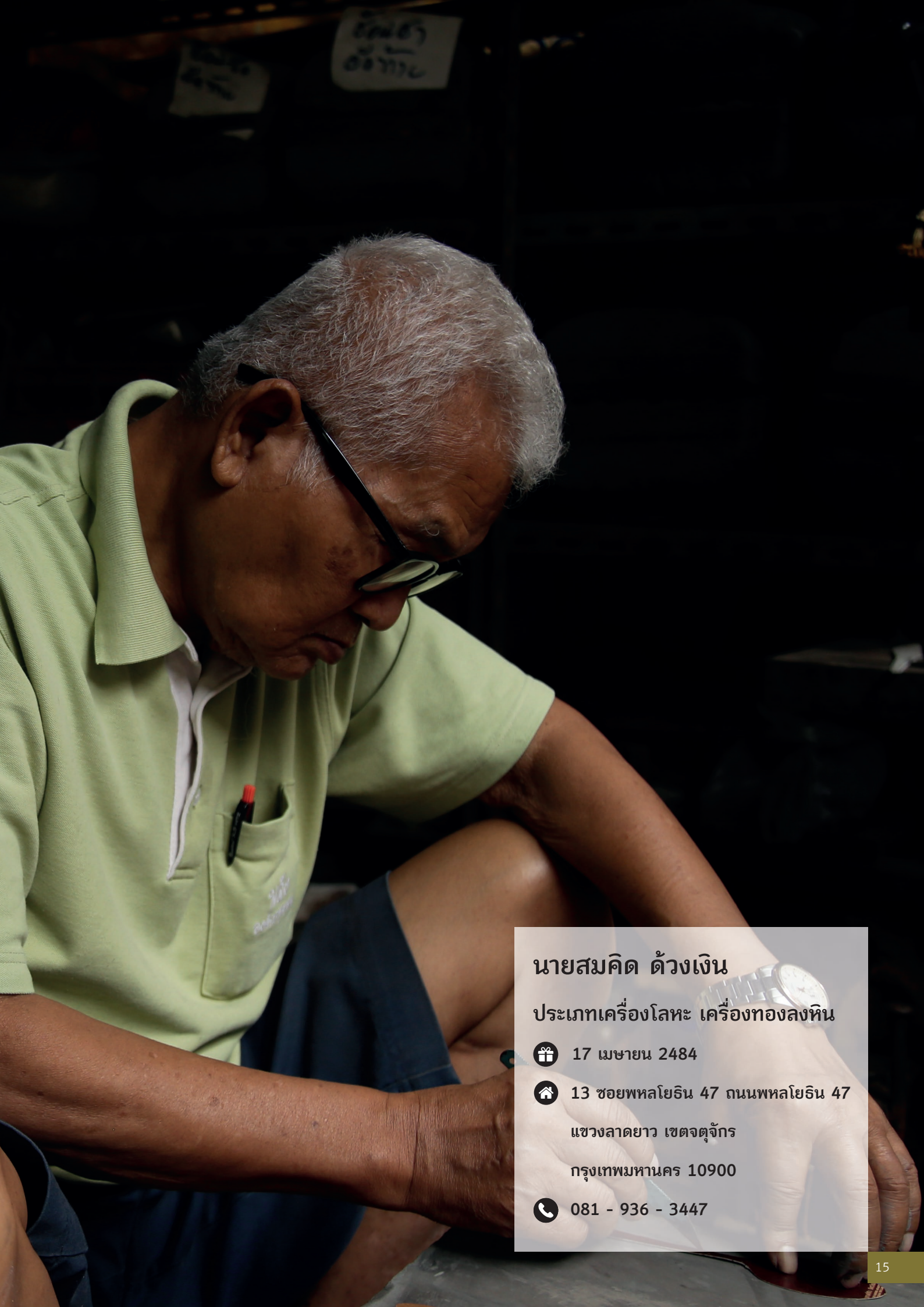

มีดควา มีดตัดกระดาษ ที่เปิดขวด (ลายหนุมาน)

ชุดช้อนส้อม (ลายปล้องไม้ไผ่)

นายสมคิด ดั่งเงิน

ประเภทเครื่องโลหะ เครื่องทองลงหิน

📅 17 เมษายน 2484

🏠 13 ซอยพหลโยธิน 47 ถนนพหลโยธิน 47

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพมหานคร 10900

☎ 081 - 936 - 3447